

datum 08-07-2011
volgnr. 2010-2011/9

Advies

Vlaams Actieplan Kinderrechten 2011-2014

Advies aan de Vlaamse Volksvertegenwoordigers en de Vlaams coördinerend minister van Kinderrechten

Kinderrechtencommissariaat
Leuvenseweg 86
1000 Brussel
tel.: 02-552 98 00
fax: 02-552 98 01
kinderrechten@vlaamsparlement.be
www.kinderrechten.be

1 Situering

Bijna iedereen vindt kinderrechten belangrijk. En bijna iedereen denkt bij kinderrechten aan kindsoldaten, kinderarbeid en kinderen die omkomen van honger. De aandacht voor kinderrechten in het Zuiden is belangrijk. Maar kinderrechten hebben ook in ons land een heel belangrijke betekenis.

Een aantal voorbeelden:

- Eén op zes kinderen en jongeren leeft vandaag in België onder de armoedegrens. Dat is de vijfde slechtste score van Europa.
- Het voorbije jaar konden we bijna niet naast kindermishandeling kijken. Voorbeelden van misbruik van een machtsrelatie tegenover kinderen haalden bijna dagelijks de krant.
- Jaar na jaar nemen de cijfers van kinderen in een problematische opvoedingssituatie toe. De instroom in de bijzondere jeugdzorg wordt steeds groter.
- De problemen rond de opvang en begeleiding van kinderen in een asielcontext raken niet opgelost. Ze blijven immens.

Het beleid speelt een sleutelrol in het zoeken naar oplossingen voor kinderrechten-schendingen, en het weet dat. Jaarlijks rapporteert de Vlaamse overheid over haar gevoerde jeugd- en kinderrechtenbeleid. Anderhalf jaar na aanvang van een nieuwe legislatuur maakt ze een Vlaams Jeugdbeleidsplan (VJB) op dat aandacht besteedt aan kinderrechten. Ze rapporteert in principe om de vijf jaar over haar kinderrechtenbeleid aan het Comité voor de Rechten van het Kind (Comité) in Genève. En op vraag van het Comité stelt ze een Vlaams Actieplan Kinderrechten (VAK) op waarmee ze tegemoet komt aan de slotbeschouwingen van het Comité.

Op vrijdag 24 juni 2011 keurde de Vlaamse regering het VAK 2011-2014 principieel goed. Het is het tweede VAK. Het eerste dateert van april 2004 dat toen opgemaakt werd binnen de afspraken van 'A World fit for Children' en de slotbeschouwingen van het Comité bij de tweede rapportering van België aan het Comité. Samen met het Actieplan van de Franse Gemeenschap werd het VAK geïntegreerd in het Nationaal Actieplan Kinderrechten.

Kort voor de principiële goedkeuring van het VAK vroeg Pascal Smet, de Vlaams coördinerende minister van Kinderrechten, aan het Kinderrechtencommissariaat om advies bij het tweede VAK.

In het voorliggend advies sommen we per hoofdstuk de mogelijkheden bij de verschillende doelstellingen en acties in het VAK op. Tegelijk besteden we aandacht aan de gemiste kansen. We waarderen de bereidwilligheid en de inzet van de Vlaamse overheid om kinderrechten als kapstok voor haar gevoerde beleid te hanteren. Maar tezelfdertijd missen we soms slagkracht in haar kinderrechtenbeleid. De opgesomde doelstellingen mogen daadkrachtiger zijn. Wil Vlaamse overheid een significant verschil betekenen voor alle kinderen en jongeren in Vlaanderen, dan moeten haar acties concreter zijn.

2 Het VAK in theorie en praktijk

Het Comité voor de Rechten van het Kind somt in zijn slotbeschouwingen vier richtlijnen op voor een slagkrachtig actieplan:

- Het actieplan moet integraal deel uitmaken van de beleidsplanning, ze moet gestoeld zijn op de rechten van het kind en ze moet de regionale verschillen respecteren.
- Het actieplan bestaat uit concrete doelstellingen, targets, indicatoren en tijdschema's. Een follow-upmechanisme moet de bereikte vooruitgang opvolgen en mogelijke gebreken vaststellen.
- Het actieplan moet aan de implementatie van de rechten van het kind gepaste budgetten toewijzen.
- En het actieplan moet vorm geven aan de principes en de bepalingen van het Verdrag, de Facultatieve Protocolen en het Actieplan 'A World fit for Children' dat door een buitengewone zitting van de Algemene Vergadering in 2002 werd aangenomen en in 2007 opnieuw werd in beschouwing genomen.

Samengevat moet het VAK vorm geven aan de implementatie van het Kinderrechtenverdrag en alle andere relevante bepalingen. Het plan moet concreet en slagkrachtig zijn. Het plan vertelt hoeveel financiële middelen er worden vrijgemaakt en hoeveel extra aandacht de overheid besteedt aan kwetsbare groepen van kinderen, zoals kinderen in armoede, kinderen met een handicap, kinderen in een asielcontext, kinderen die van hun ouders gescheiden leven, kinderen van minderheden, zieke kinderen, ...

2.1. Lijdt Vlaanderen aan over-planning...

In de praktijk lijkt Vlaanderen aan over-planning te lijden. Recent keurde het Vlaams Parlement het VJB goed. En nu, nog geen jaar later, ligt een tweede bijna gelijkaardig beleidsplan klaar. Vanwaar die snelle opeenvolging? De oorzaak is tweërlei. Eén: de timing van het Comité is niet synchroon met de timing van de Vlaamse legislatuur. Hierdoor vallen beide plannen niet samen in één kinderrechten en jeugd beleidsplan. En twee: de coördinerend minister van Kinderrechten stuurde zelf aan op een snelle opeenvolging van beide plannen. Hij wenst immers dat de huidige regering - en niet alleen de volgende - zich nog uitdrukkelijk inzet voor kinderrechten.

Het Kinderrechtencommissariaat heeft begrip voor deze overwegingen en waardeert uiteraard de bijzondere inspanningen die de voorbije maanden geleverd zijn om het VAK te realiseren, maar blijft het uitblijven van een geïntegreerd kinderrechten- en jeugdbeleidsplan jammer vinden. Het Kinderrechtencommissariaat is al lang voorstander van zo een plan. We hebben het altijd betreurd dat het VJB niet explicieter vorm geeft aan het Vlaamse kinderrechtenbeleid. In plaats van twee plannen, had de Vlaamse regering anderhalf jaar naar haar samenstelling voor één plan met twee ambities kunnen kiezen: een plan dat zowel beantwoordt aan de richtlijnen van het Comité en als aan de richtlijnen die we in het Decreet Vlaams Jeugd- en Kinderrechtenbeleid terugvinden.

Kinderrechten zijn voor ons de sporen waarop het jeugdbeleid rijdt. Het Kinderrechtenverdrag legt de fundamentele en de richtlijnen voor een het jeugdbeleid vast. Kinderrechten zijn tenslotte mensenrechten. Ze zijn meer dan een plan of een

aandachtspunt van een minister of een regering. Het Kinderrechtenverdrag brengt bovendien verplichtingen met zich mee. Het heeft bijvoorbeeld geleid tot een wijziging van de grondwet of een wijziging van de regelgeving rond echtscheiding, spreekrecht van de minderjarigen in beslissingen die hem / haar rechtstreeks aangaan, ...

2.2. ... en dus aan energieverlies?

Helaas heeft de Vlaamse overheid voor twee plannen gekozen. Gevolg? Een zeer strakke timing die het proces van het VAK niet ten goede kwam. Kinderen en jongeren konden niet meer worden geraadpleegd. De administratie zette in alle snelheid een participatieproces voor het middenveld, de aanspreekpunten jeugd- en kinderrechtenbeleid en kinderrechten actoren op waarbinnen te weinig tijd voor reflectie was. En in ijltempo moesten de administraties en de aanspreekpunten jeugd- en kinderrechtenbeleid het VAK samenstellen.

In het VAK zelf ontbreekt het gevraagde overzicht van financiële middelen. Ook komt het niet tegemoet aan alle inhoudelijke richtlijnen van het Comité. Het follow-mechanisme ontbreekt volledig. Het VAK schittert in bondigheid. Het zoomt enkel in op een selectie van kinderrechten. Kwetsbare groepen van kinderen krijgen daardoor te weinig aandacht.

Een slagkrachtig plan verlangt inderdaad geen honderden pagina's. Een bondig plan met strakke afgebakende doelstellingen, concrete acties, financiële middelen en aangeduide verantwoordelijken kan al wat in gang zetten. Helaas ontbreekt een overzicht aan financiële middelen en mogen heel wat acties concreter zijn.

We kijken uit naar de verdere tegemoetkoming aan de vraag van het Comité om de doelstellingen concreet te vertalen in targets/ acties, indicatoren, budgettaire middelen en tijdschema's en zal een follow-upmechanisme uitgewerkt worden (zie VAK 2011-2014, p. 10). We hopen dat het actuele gebrek aan slagkracht hierdoor wordt opgevangen.

3 Coördinatie en indicatoren

Hoe zorg je er voor dat het VAK een rol blijft spelen in het beleid? Hoe zorg je er voor dat het Kinderrechtenverdrag een expliciete richtingaanwijzer is bij de ontwikkeling en uitvoering van het beleid?

De Vlaamse overheid wil duidelijk werk maken van een kinderrechtenbeleid dat op complementaire kinderrechteninstrumenten kan rekenen. Ze voorziet in een veldtekening van de Vlaamse actoren kinderrechten. Ze ontwikkelt een gedegen set kinderrechtenindicatoren. Ze streeft een uitbreiding van de reflectiegroep kinderrechten- en jeugdbeleid na en ambieert een overzicht van de budgetlijnen. De Vlaamse overheid wenst haar samenwerking met de andere overheden en inspanningen op internationaal niveau op te schroeven. We bespreken ze hieronder.

3.1. Een veldtekening vanuit een duidelijk engagement voor kinderrechten

De Vlaamse overheid wenst het Vlaamse en Belgische kinderrechtenveld constructief te evalueren. Ze bepaalt acties voor de Nationale Commissie voor de Rechten

van het Kind (NCRK) en zal opdracht geven tot de opmaak van een veldtekening van de Vlaamse actoren kinderrechten.

De zevende doelstelling somt acties voor de NCRK op. Terecht wordt naar de NCRK gekeken als een organisatie waar de verschillende overheden en andere betrokkenen samen zitten rond kinderrechten en andere relevante verdragen. De NCRK verzorgt de coördinatie van dit overleg. De Vlaamse overheid wil de NCRK optimaliseren en voorziet daarvoor in een evaluatie. We hopen dat de evaluatie vanuit een duidelijk engagement voor de kinderrechten vertrekt en een versterking van de positie van minderjarigen in onze samenleving vooropstelt.

Het Kinderrechtencommissariaat waardeert de plannen voor een constructieve evaluatie. Wanneer de evaluatie van het Vlaamse en Belgische kinderrechtenbeleid tot een sterker positie van de minderjarigen in samenleving leidt, juichen we de landschapstekening zeker toe. Het uitgangspunt dat het VAK opsomt zit alvast goed: 'Vanuit de vaststelling dat in onze samenleving bepaalde spanningsvelden scherper worden - zoals de rechten van kinderen versus de rechten van volwassenen, kinderrechten als doel of als middel, tussen een defensieve of offensieve kijk op kinderen - zal ze het kinderrechtenbeleid constructief evalueren'.

Het Kinderrechtencommissariaat waardeert de focus op het Vlaamse en Belgische kinderrechtenbeleid. Een ruime focus is inderdaad noodzakelijk om de leemtes in de implementatie van het Kinderrechtenverdrag bloot te leggen.

3.2. Eindelijk een gedegen set van kinderrechtenindicatoren

De overheid ambieert een drietal sets van kinderrechtenindicatoren. De NCRK coördineert en ontsluit Vlaamse en Belgische indicatoren. Ze brengt ook de leemtes en tekortkomingen in kaart. De coördinerende administratie werkt een basisset van kernindicatoren-kinderrechten op Vlaams niveau uit. Dit tegen 2013. En de Vlaamse overheid zal door middel van indicatoren de discriminatie tussen groepen kinderen in kaart brengen.

Een gedegen set van kinderrechtenindicatoren biedt tal van mogelijkheden. Zeker beleidsmatig. Ze maken een gedegen monitoring en omgevingsanalyse mogelijk. Ze kunnen de impact van het beleid in kaart brengen.

We hopen dat de indicatoren oog zullen hebben voor de verschillende contexten waarin kinderen en jongeren opgroeien. En dat ze het kind als onderzoekseenheid vooropstellen. Bijvoorbeeld: niet alleen het aantal gezinnen dat in armoede leeft maar ook het aantal kinderen dat in armoede leeft.

De overheid mag gerust verder gaan dan de ontsluiting van de gewone administratieve statistieken. Waarom bijvoorbeeld niet op systematische wijze rapporteren over het aantal uitsluiting uit het onderwijs, het aantal jongeren dat voor timeout naar een gemeenschapsinstelling moet, het aantal Everberg jongeren in de jeugdgevangenis van Tongeren?

Daarnaast vragen we ook om een grotere openbaarheid van jaarverslagen. Tal van voorzieningen rapporteren in hun jaarverslagen over de leefsituatie van kinderen en jongeren. Waarom ook die informatie niet meer ontsluiten?

Voor de Vlaamse kernindicatoren-kinderrechten suggereerden we al eerder aan de coördinerende administratie een nauwere samenwerking met de verschillende Vlaamse inspectiediensten uit te bouwen. De recente publicaties van Zorginspectie over het Decreet rechtspositie van de minderjarige in de Integrale Jeugdhulp illu-

streren op een mooie wijze hoe de coördinerende administratie de kernindicatoren-kinderrechten kan uitwerken.

De aandacht voor de discriminatie tussen groepen kinderen vinden we een vanzelfsprekend gegeven. Tenslotte is het non-discriminatie beginsel één van de basisprincipes van het Verdrag. Wel hopen we dat de overheid niet alleen oog zal hebben voor de discriminatie tussen minderjarigen onderling. Waarom ook niet de uitsluiting van minderjarigen als such in kaart brengen?

3.3. Vlaams overlegplatform kinderrechten

De Vlaamse regering kiest wederom voor een open en democratisch beleid. Met haar aandacht voor een Vlaams overlegplatform kinderrechten trekt ze duidelijk opnieuw de kaart van dialoog en overleg. Tot nu toe was er de reflectiegroep kinderrechten. Decreetwijzigingen werden via de reflectiegroep vooraf met het veld overlegd. Beleidsplannen werden afgetoetst. En dit op vaste tijdstippen.

Het VAK voorziet in een uitbreiding van de reflectiegroep kinderrechten. Ze wenst dat ook de middenveld organisaties aan het overleg kunnen deelnemen.

Het Kinderrechtencommissariaat staat niet afkerig tegenover de uitbreiding maar is er - omwille van efficiëntie - geen grote voorstander van. Wordt de groep dan niet te groot? Vertegenwoordigt de Kinderrechtencoalitie sowieso niet het middenveld?

Liever hadden we acties gelezen die de kwaliteit van de reflectiegroep kinderrechten opkrikken. De reflectiegroep heeft duidelijk nood aan inhoudelijke zuurstof. De reflectie moet te vaak inboeten voor instrumentele verplichtingen die beleidsplannen met zich meebrengen.

3.4. Het budgetoverzicht mag niet enkel een ambitie zijn

Het Comité is al een tijdje vragende partij naar een overzicht van budgetten. De vierde operationele doelstelling ambiëert een antwoord op deze vraag. We steunen deze ambities. Wel hopen we dat ze ook tot resultaten leidt. De focus op een overzicht van budgetten waarin minderjarigen de directe doelgroep zijn lijkt ons alvast een goed begin.

3.5. Het gebrek aan duidelijke samenwerking tussen de verschillende overheden blijft bestaan

De vijfde doelstelling klinkt veelbelovend. Het leven van kinderen en jongeren die in Vlaanderen opgroeien wordt niet alleen bepaald door regionale maar ook door (inter)nationale regelgeving. Het beleid dat Vlaanderen uittekent voor zieke kinderen, kinderen in armoede, kinderen met zware psychische problemen, kinderen in een asielfcontext, kinderen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, kinderen in een echtscheidingscontext of zelfs schoolgaande kinderen, ... valt ook onder (inter)nationale regelgeving. Wil Vlaanderen een kind(errechten)vriendelijke samenleving uitbouwen, dan moet ze bevoegdheidsoverschrijdend te werk gaan.

Spijtig genoeg concretiseren de acties onder de vijfde doelstelling de samenwerking tussen Vlaanderen en de andere overheden niet in die zin. De opgesomde acties beperken zich helaas tot activiteiten die in het kader van internationale rapportering moeten gebeuren.

Waarom de oplijsting van acties niet vervolledigen met samenwerkingsinitiatieven tussen de Vlaamse en de federale overheid? Welke stappen wenst Vlaanderen te ondernemen en welke verantwoordelijkheid wenst ze op te nemen om de rechten van minderjarigen in verschillende beleidsoverschrijdende contexten te respecteren? Zelfs een oplijsting van Vlaamse ambities zou al een meerwaarde zijn.

3.6. Law in the books

Het Kinderrechtenverdrag verlangt dat staten hun regelgeving in overeenstemming brengen met het Kinderrechtenverdrag. En dat kinderen en jongeren in hun dagelijks leven, en dus ook in de uitvoering van de regelgeving, respect voor hun rechten zouden moeten ervaren. Het Kinderrechtenverdrag pleit niet dus alleen voor een respectvolle 'law in the books' maar ook voor een respectvolle 'law in action'.

De derde operationele doelstelling omvat verschillende acties op beleidsniveau die de vertaling naar een 'law in action' moet aansturen.

- De beleidsbrieven van de Vlaamse Regering, managementovereenkomsten, beheersovereenkomsten en de toekomstige regeerbijdragen zullen aandacht besteden aan de implementatie van het Kinderrechtenverdrag, de slotbeschouwingen en de zes actieterreinen van het VAK.
- Er wordt een mandaat en profiel opgesteld voor de aanspreekpunten Jeugd- en Kinderrechtenbeleid.
- De Vlaamse regering wenst de JOKER te versterken en een kindertoets uit te bouwen.
- De coördinerende minister voor Kinderrechten maakt jaarlijks een overzicht over aan de Vlaamse Regering van de knelpunten die het Kinderrechtencommissariaat in zijn jaarverslag opsomt.

Het is positief dat de coördinerend minister kinderrechten zijn collega-ministers zal aanspreken om rekening te houden met de knelpunten die kinderen en jongeren aan het Kinderrechtencommissariaat melden.

Ook staan we volledig achter de ambitie om het kinderrechtenbeleid niet te beperken tot het voorliggend VAK. Maar dat ze ook andere beleidsinstrumenten zal aanwenden om aan het VAK, het Kinderrechtenverdrag en de slotbeschouwingen meer slagkracht te geven. Ze denkt aan een uitbreiding van de JOKER-verplichting. Niet alleen de ontwerpen van decreet zullen onder de verplichting vallen maar ook administratieve regelingen.

Via verschillende fora pleitten we reeds voor een betere omkadering van de aanspreekpunten. Aanspreekpunten zijn ons inziens ambtenaren die binnen hun departement of administratie over kinderrechten waken en deze ook stimuleren. Opdat ze dit expliciet en pro-actief zouden kunnen doen, is er nood aan een duidelijk mandaat, een betere ondersteuning en een meer rechtstreeks contact met de leidend ambtenaren.

De aandacht voor de uitbreiding van de JOKER-verplichting/kindertoets is een zeer goede zaak. Wel hopen we dat ze de aandacht voor de verfijning van de methodiek niet in de weg zal staan.

- De JOKER/kindertoets moet een ware effectinschatting worden, veeleer dan een standaardchecklist. Dit houdt in wezen een voorspelling of inschatting van de vermoedelijke effecten in, hetgeen de oefening niet makkelijk maakt. Maar dit is nu precies wel de mogelijke meerwaarde ervan.

- Ook pleiten we voor de heroprlichting en reactivering van de deskundige commissie. Bij deze commissie kon de Vlaamse regering advies inwinnen over haar JOKER-verplichting.

3.7. Laat het Kinderrechtenverdrag meer doorwegen in internationale samenwerkingen

De Vlaamse overheid wil aangaande kinderrechten in de samenwerking met andere landen en regio's expertise uitwisselen en goede praktijken delen. In vroegere beleidsplannen sprak de Vlaamse overheid over het stimuleren van de oprichting van kinderrechtencommissariaten in andere landen. Waarom niet de draad opnieuw oppikken en explicieter vermelden dat in de samenwerking ook het accent op kinderrechten zal liggen. Bijvoorbeeld door de ondersteuning bij de oprichting van kinderrechtencommissariaten.

4 Informatie en educatie

Kinderen en jongeren hebben recht op informatie, zonder meer. Ze moeten kunnen rekenen op kind- en jeugd vriendelijke informatie. Het Kinderrechtenverdrag spreekt in het bijzonder over informatie die bijdraagt tot het sociale, psychische en morele welzijn van kinderen en jongeren en informatie over hun rechten.

Ook kinderen en jongeren zelf pleiten voor een meer kind- en jeugd vriendelijk informatie- en communicatiebeleid. Ze hebben nood aan goede informatie, op maat en via verschillende kanalen.

4.1. Kinderrechteninformatie is meer dan informeren over het Kinderrechtenverdrag

Het recht op informatie moet vertaald worden naar de specificiteit van contexten waarin kinderen en jongeren zitten. De overheid moet oog hebben voor die contexten waar kinderen afhankelijk zijn van volwassenen om gepaste informatie te ontvangen. Er moet aandacht gaan naar de inhoud en de betekenis van kinderrechten binnen de eigen levensomstandigheden van kinderen. Bijvoorbeeld: Informeren de scholen op voldoende wijze over waarom leerlingen een tuchtmaatregel krijgen of worden uit gesloten? Wat zijn de argumenten van een jeugdrechter om een bepaalde maatregel op te leggen en kent de betrokken jongere ze? Hebben kinderen en jongeren voldoende weet over hun rechtspositie binnen de integrale jeugdhulp? De houding van professionelen en de wijze waarop ze kinderen aanspreken maken duidelijk een verschil¹.

In theorie erkent het VAK het belang van het recht op informatie. Ook heeft het VAK oog voor de vertaling naar contexten waar kinderen van volwassenen afhankelijk zijn voor gepaste informatie. Ze wenst in te spelen op de vraag van kinderrechtencareers naar vorming voor professionele groepen die werken voor en met kinderen. Het accent zou komen te liggen op een praktijkgerichte vorming voor iedereen die met kinderen te maken heeft: professionals en vrijwilligers in onderwijs, kinderopvang, bijzondere jeugdzorg, ziekenhuizen, bibliotheken..., maar ook in jeugdwerk, sport, cultuur, media...

¹ Zie bijvoorbeeld: Kilkelly U. en Donnelly M., 'Participation in Healthcare: the Views and Experiences of Children and Young People'. The International Journal of Children's Rights, Vol. 19, no 1, 2011, p. 107-125.

Helaas beantwoorden de opgesomde acties te weinig aan de vooropgestelde doelstelling. Het recht op informatie houdt niet alleen informatie over het Kinderrechtenverdrag in maar ook informatie over alle onderwerpen die kinderen en jongeren aanbelangen en dit vertaald naar de context waarin ze zich bevinden. De klemtoon ligt nu te sterk op diegene die de informatie moet aanleveren terwijl diegene die de informatie ontvangt centraal zou moeten staan.

4.2. Kinderrechteneducatie is meer dan kennisoverdracht

Het VAK wenst bij te dragen aan een gedragen visie op kinderrechteneducatie. Ze wil alle bepalingen van het Kinderrechtenverdrag bekend maken. Ook zijn slotbeschouwingen. De overheid wenst opleidingspakketten te ontwikkelen en vormen te organiseren.

Spijtig genoeg concentreren de concrete acties zich nogal op kennisoverdracht. Er komt bijvoorbeeld een portaal voor kinderrechteneducatie, de website van het sociaal cultureel werk zal alle activiteiten rond 20 november opsommen en binnen de vorming wordt een grote nadruk op kennisoverdracht gelegd. Kinderrechteneducatie gaat in wezen om een houding van de volwassene in zijn direct contact met het kind of de jongere. Concrete acties die zo'n soort vorming ondersteunen zijn in het VAK te weinig aanwezig.

De opgesomde klachten van het Kinderrechtencommissariaat in het VAK maken nochtans duidelijk dat kinderrechteneducatie verder gaat dan kennisoverdracht. Kennisoverdracht over het Kinderrechtenverdrag is belangrijk. Artikel 42 van het Kinderrechtenverdrag roept trouwens de staten op 'om de beginselen en de bepalingen van het Verdrag op passende en doeltreffende wijze algemeen bekend te maken, zowel aan volwassenen als aan kinderen'. Maar kinderrechteninformatie en -educatie zijn meer dan dat. Het houdt ook informatie in over hun rechten in een specifieke context en informatie die bijdraagt tot het sociale, psychische en morele welzijn van kinderen en jongeren. Het verlangt dat de principes van het Kinderrechtenverdrag geïntegreerd zijn in de werkhethiek, het beleid en de relaties die professionelen met kinderen aangaan. Bij een geslaagde kinderrechteneducatie weten professionelen wat de rechten en verantwoordelijkheden van kinderen en jongeren zijn en hoe ze ermee aan de slag kunnen gaan.

Vanuit dit laatste basisbeginsel hoopt het Kinderrechtencommissariaat dat de overheid een ruime focus op het recht op informatie en kinderrechteneducatie zal blijven behouden. Kinderrechten zijn geen geïsoleerd gegeven. Het bepaalt het dagelijkse leven van alle kinderen en jongeren die in Vlaanderen leven. Het geeft vorm aan de relatie tussen kinderen enerzijds en hun ouders, professionelen, belanghebbenden, en de overheid anderzijds. Kinderrechteneducatie mag niet stoppen bij de ontwikkeling van een 'nieuwe' portaal voor kinderrechteneducatie. We vrezen dat hierdoor de ruimere focus zal verloren gaan. We zien meer baat bij het versterken en uitbreiden van de reeds bestaande informatie en educatiesites.

Los van het bovenstaande wensen we nog mee te geven dat kinderrechten.be reeds bestaat. Het is de site van het Kinderrechtencommissariaat. Gegeven de belangrijke rol van deze site in het ombudswerk van het Kinderrechtencommissariaat, is het gebruik ervan niet mogelijk.

5 Participatie

Participatief werken is in Vlaanderen niet overal een basisattitude. Participatie blijft nog te vaak een luxe of een projectonderwerp. Kinderen kunnen nog altijd niet genoeg participeren. Hier en daar zijn er formele initiatieven zoals de leerlingenraad of kindergemeenteraad, maar veel ruimte voor nieuwe methoden is er niet. Structureel is er niet genoeg ondersteuning van actoren die participatie initiatieven ontwikkelen, ondersteunen en begeleiden. Er is te weinig creatieve invulling van participatiemethodieken en er ligt te veel accent op de instrumentele functie van participeren: 'leren' overleggen, betere burger worden, afspraken beter naleven.

Net als in het VJB ontbreekt in het VAK een uitgesproken aandacht voor leerlingenparticipatie. Het participatiedecreet is nog altijd niet volledig uitgevoerd. Er kwam geen expertisecentrum. De evaluatie van de uitvoering van het decreet blijft dus onvolledig.

Sinds de afschaffing van het forum leerlingenparticipatie verwachten we dat de Vlaamse regering nog meer inspanningen doet om de participatie van kinderen en jongeren binnen onderwijs te ondersteunen. Tenslotte speelt het leven van kinderen en jongeren zich vooral af binnen de muren van het onderwijs. Het stuurt hun dagelijks leven en hun toekomst. Het beslist hoe hun dag er uit ziet, wat ze wel en niet moeten doen. Het bepaalt hun welzijn. Het is noodzakelijk dat de overheid de participatiemogelijkheden van leerlingen blijft ondersteunen. Hopelijk krijgen de participatierechten van leerlingen een expliciete plek in de 'rechtspositie van leerlingen in het onderwijs'. Het Kinderrechtencommissariaat kijkt vanuit een driedeling naar de 'rechtspositie van leerlingen in het onderwijs'. De rechtspositie moet de positie van leerlingen in de school versterken. En dit t.a.v. alle professioneel betrokkenen.. We pleiten voor de installatie van een eerstelijns klachtendienst. En we wensen dat niet alleen de positie van de individuele leerling maar ook de positie van de ganse groep leerlingen versterkt wordt.

5.1. Exit leeftijdsgrenzen bij formele participatie instrumenten?

We juichen het beleidsoverschrijdend 'participatie' platform van de Vlaamse overheid toe. Het zal de participatie van de 'minderjarige burgers' zeker ten goede komen. Good-practices kunnen uitgewisseld worden. Ook kan het de participatiekansen van minderjarigen bevorderen. Tot nu toe worden minderjarigen vaker dan volwassenen uitgesloten van participatie aan beleidsbeslissingen. Het platform kan bijvoorbeeld de leeftijdsgrenzen bij de formele participatie instrumenten aanpakken. Nu moet je eerst 16 jaar worden vooraleer je mag deelnemen aan een gemeentelijke volksraadplegingen?² Waarom? Kinderen en jongeren zijn toch even ervaren in hun omgang met hun omgeving als plus 16-jarigen?. Waarom wordt aan deze ervaringen minder belang gehecht?

² Artikel 209 van het Gemeentedecreet stelt dat deelnemers aan een gemeentelijke volksraadpleging de volle leeftijd van zestien jaar moeten bereikt hebben

5.2. Recht op inspraak? Het engagement zit goed, helaas blijft de concretisering achter

De tweede doelstelling beantwoordt aan de vele vragen en klachten die kinderen aan het Kinderrechtencommissariaat melden. Het VAK somt een aantal voorbeelden van klachten uit onze jaarverslagen op. De voorbeelden leggen keer op keer de vraag om erkenning van het perspectief van minderjarigen bloot. Doelstelling 3.2. is een van de meest ambitieuze doelstellingen van het VAK. Ook is het de meest noodzakelijke doelstelling. Slaagt het VAK in de realisatie van deze doelstelling dan is ze duidelijk een grote meerwaarde voor vele kinderen en jongeren.

Spijtig genoeg zijn de opgesomde acties niet zo hoopgevend. De opgesomde acties maken mogelijks de weg vrij voor een vrije meningsuiting. Maar vrije meningsuiting is geen synoniem van 'respect voor die mening'. Het is wenselijk om meer garanties tot respect voor het recht op inspraak van minderjarigen in de actielijst op te nemen. Waarom bijvoorbeeld kinderen en jongeren niet systematisch betrekken bij de inspectie van de Zorginspectie en Onderwijsinspectie.

5.3. Vlaanderen moet voor de alternatieve aanpak blijven gaan

De alternatieven die Vlaanderen wil aanreiken om overlast veroorzaakt door jongeren te vermijden is positief. Als alternatief voor de gemeentelijke administratieve sancties zou Vlaanderen bijvoorbeeld de herstelgerichte methodieken kunnen promoten. Zo'n methodiek spreekt niet alleen minderjarigen op hun verantwoordelijkheid aan maar biedt hen kansen om mee te zoeken naar oplossingen en herstel. Het stelt bemiddeling, verbinding en verzoening centraal.

Wanneer het over overlast door jongeren gaat dan is bemiddeling, verbinding of verzoening soms ver te zoeken. Onze samenleving lijkt steeds onverdraagzamer te worden ten aanzien van kinderen en jongeren. Spelende kinderen zijn lawaaimakers, rondhangende jongeren vormen overlast. Het gevolg is een enorme proliferatie van de term 'overlast' en een verwaarlozing van de sociale functie van een buurt of wijk. Niemand durft elkaar nog aan te spreken. De samenleving creëert liever instrumenten die de 'storende' jongere moeten aanpakken. *Very Irritating Police*, jeugdinspecteurs, *Zero Tolerance*, het zijn enkele van de verschillende initiatieven die de voorbije tijd de media haalden.

Waar zit de bemiddeling, verbinding of verzoening? Waar zit de aansturing op overleg en een open gesprek. Herstelgericht methodieken hebben respect voor de positie van alle betrokkenen. Het is oplossingsgericht en stuurt aan tot een open gesprek en overleg. Bemiddeling en verzoening staan principieel voorop.

6 Kindermishandeling en geweld

Klachten bij het Kinderrechtencommissariaat laten zien dat minderjarigen met geweld te maken krijgen, vooral in de familiale context. Daar komt bij dat minderjarigen te weinig hulpkanalen kennen. Vaak slagen ze er niet in naar de hulpverlening te stappen. Ze zijn te afhankelijk van volwassenen die het voor hen moeten opnemen en het geweld moeten aanklagen.

Verskillende vormen van geweld, vooral psychisch geweld en emotionele verwaarlozing, krijgen te weinig aandacht. Ook de gevolgen van die vormen van verwaarlozing voor het welzijn van kinderen worden te weinig erkend. Het Kinderrechtencommissariaat roept de beleidsverantwoordelijken op om minderjarigen en volwassenen te sensibiliseren.

Investeren in vroegtijdige detectie door professionals die dicht bij het kind staan (personeel van Kind & Gezin, leerkrachten, huisartsen) sluit daar sterk bij aan. Professionals herkennen dan sneller geweldsignalen en kunnen sneller optreden. Andere nodige maatregelen zijn preventie via opvoedingsondersteuning en extra vorming en hulpverlening voor jonge gezinnen (thuisbegeleiding, ouderbegeleiding). Eerder drong het Kinderrechtencommissariaat er op aan om in de aanpak van kindermishandeling bruggen te slaan tussen justitie en hulpverlening.

De eerste doelstelling en bijhorende acties in het VAK ambiëren 1) een betere coördinatie en samenwerking tussen justitie en welzijn en tussen welzijn, sport, onderwijs en jeugd, 2) een gerichte vorming voor professionelen die met kinderen en jongeren werken en 3) grotere aandacht voor de re-integratie van jongeren in detentie.

6.1. Het belang van het kind moet de samenwerking tussen justitie en welzijn sturen

De gerichte samenwerking tussen justitie en welzijn is duidelijk een pluspunt. Ombudsmeldingen bij het kinderrechtencommissariaat tonen bijvoorbeeld aan dat dossiers waarin er sprake is van mogelijke kindermishandeling in een scheidingscontext niet evident zijn om te behandelen. Als rechtbank of hulpverlening te snel concluderen dat het argument kindermishandeling alleen maar een middel is in de strijd, dan bestaat het gevaar dat echte slachtoffers in de kou blijven staan. Maar ook in het omgekeerde geval wordt de kinderen onrecht aangedaan: als één ouder het verhaal en de illusie blijft voeden dat de andere ouder de kinderen mishandelt. Ook in dat geval zijn kinderen het slachtoffer.

6.2. Ook minderjarigen hebben baat bij vormen tegen geweld

Net als in het VJB heeft de overheid ook in het VAK oog voor het institutionele geweld dat jongeren in detentie door hun detentie en vrijheidsberoving ervaren.

Jongeren in detentie ervaren detentieschade. Om deze schade te beperken schuiven internationale richtlijnen volgende basisprincipes naar voor:

- Detentie kan enkel als uiterste maatregel en zo kort mogelijk.
- Opvoeding, re-integratie en normalisatie moeten centraal staan.
- De minderjarigen moeten menselijk en eerbiedwaardig behandeld worden.
- De jongeren moeten tegen discriminatie beschermd worden en het belang van het kind is altijd de eerste overweging.

De focus van de overheid op de re-integratie van geplaatste jongeren juichen we toe. Zeker wanneer die focus de bovenstaande principes respecteert.

Ook de aandacht voor vorming, herstelgerichte methodieken en een agressiebeleid als actie tegen geweld in instellingen waarderen we. Het geeft aan de betrokken minderjarigen en hun begeleiders de kans om fricties in een open en constructieve sfeer aan te pakken. Het geeft de kans aan alle betrokkenen om stil te staan bij de wijze waarop minderjarigen gesanctioneerd worden.

Wel vragen we om de vormingen niet alleen te beperken tot de betrokken volwassenen of professionals en explicieter ook kinderen en jongeren als doelgroep voor de vormingen naar voor te schuiven. Ook kinderen en jongeren, die nog steeds het vaakst slachtoffer zijn van geweld, kunnen baat hebben bij zo'n vorming.

6.3. Een degelijk pestbeleid is een gedragen pestbeleid

Vanuit ombudsklachten stellen we vast dat scholen niet adequaat genoeg reageren op pestgedrag tussen leerlingen onderling en tussen leerlingen en leerkrachten. De betrokkenen blijven te vaak in de kou staan. Het probleem wordt herleid tot een individueel probleem van weerloosheid van het kind in kwestie. Kinderen en jongeren melden ons dat ze vooral nood hebben aan een luisterend oor en een dienst die ze verder op weg helpt. Het Kinderrechtencommissariaat vindt het belangrijk dat elke school waakzaam is voor de pestproblematiek en een degelijk pestbeleid uitwerkt. Ook de ontwikkeling van methodieken die het sterk toegenomen cyberpesten moeten tegengaan, mag niet ontbreken.

Met een zestal acties wenst de overheid pestgedrag op school, en het geweld dat er mee samen gaat, vermijden. In de oplijsting van de concrete acties missen we acties die bijdragen tot een degelijk uitgewerkt constructief en positief schoolbeleid. Geweld of pestgedrag op school is niet alleen een zaak van de betrokken leerlingen of leerkrachten maar ook een zaak van de school. Een degelijk pestbeleid valt immers samen met het werken aan een positief schoolklimaat en -beleid. Recent toonden ouders in Klasse aan dat boeiende activiteiten en een grote betrokkenheid van leerlingen en leerkrachten een verschil maken. Ze suggereren om vooral plezierige en zinvolle activiteiten te organiseren. Pestgedrag heeft immers het meest kans wanneer leerlingen zich beginnen te vervelen.

6.4. Waarom niet meer inzetten tegen geweld in het gezin?

Opvallend in de acties over geweld is de afwezigheid van acties die zich tot het gezin richten.

Nochtans is dit de context waar kindermishandeling en -misbruik het vaakst voor komt. Mensenrechtencommissaris, Thomas Hammarberg, maande eerder de Belgische overheid aan om conform de beslissing van het Europees Comité inzake Sociale Rechten een wet aan te nemen die geweld op kinderen verbiedt. Uiteraard zal een wettelijk verbod op geweld tegen kinderen niet alles oplossen. Daarom is het ook belangrijk om geweldloos opvoeden te promoten. Ook de verdere uitbouw van opvoedingsondersteuning speelt hierin een centrale rol. Belangrijk is daarbij een benadering uit te werken die ouders in de eerste plaats ondersteunt en niet sanctioneert.

De plannen om het aantal vluchthuizen uit te breiden is een goede zaak. Maar bestaat er ook een optie om de vlucht- en wegluopmogelijkheden van minderjarigen explicieter in kaart te brengen? Child Focus meldt dat de helft van de verdwijningdossiers bij Child Focus om 'weglopers' gaat. Vaak keren de kinderen op eigen initiatief naar huis terug of worden ze teruggevonden. Ze blijven zelden langer dan een week vermist. Maar waar zitten de kinderen die niet uit eigen initiatief terugkeren? Het Kinderrechtencommissariaat vraagt zich af of de 'weglopers' meer beleidsaandacht kunnen krijgen. Zou het niet zinvol om de redenen van weglopen en de veilige wegluop- of vluchtlocaties voor kinderen grondig in kaart te brengen?

De aandacht voor de bestrijding van schadelijke traditionele gebruiken en commerciële seksuele uitbuiting van kinderen blijven zeer noodzakelijk. Hoewel het beleid ter bestrijding van deze vormen van mishandeling grotendeels een federale

bevoegdheid is, is het noodzakelijk dat Vlaanderen ook hierin zijn verantwoordelijkheid opneemt.

7 Armoede

Eén op zes kinderen en jongeren leeft vandaag in België onder de armoedegrens. Is het de schuld van hun ouders? Arme ouders die niet kunnen omgaan met geld? Onderzoek laat een andere realiteit zien. Armoede moeten we veeleer maatschappelijk en structureel verklaren. Armoede is meer dan materiële tekorten. Het tast de universele en fundamentele basisrechten van kinderen aan. Wil de overheid armoede bij kinderen bestrijden dan moet ze uit gaan van fundamentele basisrechten als: het recht op de hoogst mogelijke graad van gezondheid en gezondheidszorg, het recht op bijstand in huisvesting, het recht op basisonderwijs, het recht op een veilige kindertijd, het recht om deel te nemen aan het gemeenschapsleven en het recht op een passende levensstandaard.

7.1. Vlaanderen heeft oog voor basisrechten. Maar waar is de boter bij de vis?

Het VAK besteedt behoorlijk wat aandacht aan armoedebestrijding. Gezien de omvang van het hoofdstuk, lijkt het er op dat de overheid de armoedebestrijding bij kinderen als haar topprioriteit ziet. Voor het Kinderrechtencommissariaat komt deze aandacht niets te laat. Elke jaar neemt het aantal kinderen in armoede toe. Maar ondanks het grote aantal doelstellingen en acties missen de meeste acties een concrete daadkracht en slagkracht. Behoorlijk wat acties blijven te vaak bij 'onderzoeken', 'evalueren', 'bevragen', 'aandacht besteden' of 'nagaan' steken. Vanuit een kinderrechtenperspectief is het ook moeilijk om een doelstelling als 'de halvering van de kinderarmoede' te verdedigen. Recht op onderwijs, gezondheidszorg, wonen, ... is een recht van alle kinderen. In plaats van naar een halvering van kinderarmoede te streven, is het bijgevolg veel sterker om naar de realisatie van de sociale grondrechten van alle kinderen te streven.

Sommige doelstellingen en acties in het VAK houden de gevraagde verbreding van basisvoorzieningen in.

- Kinderopvang wordt uitgebreid. Er wordt gewaakt over de waarborg van 20% kwetsbare gezinnen in de kinderopvang. De overheid zal voorzieningen stimuleren om hun toegankelijkheid ten aanzien van uitgesloten groepen te verhogen. Het decreet sociale bescherming wenst een toegankelijke en betaalbare zorg aan iedereen te garanderen. Ouders zullen kind- en schoolpremies ontvangen om hun ontwikkeling van hun kind veilig te stellen.

- Vier doelstellingen richten zich uitdrukkelijk tot de school. Terecht. Tenslotte integreert en segregert het onderwijs tezelfdertijd. Voor kinderen in armoede brengt de school naast extra kosten ook extra zorgen mee. Ze voelen zich uitgesloten, bekeken en onbegrepen.

- Deel vijf van het VAK besteedt ook aandacht aan kinderen en jongeren in een asielcontext. De onthaalbureaus zullen zich explicieter tot minderjarigen richten. Ook zal er meer aandacht gaan naar het vrije tijdsaanbod en naar de doorstroming van de onthaalklas naar het reguliere onderwijs voor kinderen in een asielcontext. Het is een meerwaarde dat de overheid overleg opstart over de toegang tot de dienstverlening voor mensen zonder wettig verblijf. De acties voor de niet-

begeleide minderjarigen zijn een eerste stap in de goede richting. Maar mogen wat ons betreft veel verder gaan. We hopen dat de geplande onderzoeken naar de noden en mogelijkheden voor kinderen in een asielcontext niet bij onderzoeksresultaten zullen blijven, maar effectief tot een groter menswaardig bestaan zullen leiden. We vragen om een snelle aanpak van het opvangtekort voor niet-begeleide minderjarigen. Noodgedwongen moeten tal van niet-begeleide minderjarigen op straat leven. Dit omdat alle opvangplaatsen vol zitten of omdat ze na hun officiële erkenning hun opvangplaatsen moeten verlaten.

Het Kinderrechtencommissariaat waardeert de inspanningen van de overheid om de armoede bij kinderen te bestrijden. Wel missen we wat boter bij de vis. Wat zijn de budgetten die tegenover de armoedebestrijding bij kinderen staan? Nergens in het VAK is de nood aan een overzicht van de budgetlijnen zo groot. Het gaat om de verwezenlijking van basisrechten die een uitbreiding van basisvoorzieningen impliceert. Ook moeten de acties concreter en slagkrachtiger worden.

7.2. Armoedebestrijding moet inzetten op de verwezenlijking van basisrechten

Een uitgesproken en geconcretiseerde ambitie om deze realisatie op de politieke agenda te zetten ontbreekt. Ook al valt armoede bestrijding voor een groot deel onder de federale bevoegdheid, Vlaanderen mag haar eigen competenties en mogelijkheden in de armoedebestrijding niet onderschatten.

- Zo kan Vlaanderen de **gezondheid** versterken en de toegang tot de gezondheidszorg verhogen door een geïntegreerd beleid uit te bouwen, gezonde voeding op school bevorderen, jonge tienermoeders extra ondersteunen of wijkgezondheidscentra versterken.

- Vlaanderen kan meer investeren in behoorlijke **huisvesting**. Ze kan de huursubsidies en het aantal sociale woningen uitbreiden. Bij een noodlevering kan ze de hoeveelheid energie aanpassen aan de gezinsgrootte. Kwetsbare jongvolwassenen kan ze extra ondersteunen bij het zoeken naar een plek op de huurmarkt.

- Daarnaast kan ze ook de ongelijkheid in en door het **onderwijs** kordater aanpakken door bijvoorbeeld de instapleeftijd van 5 jaar verplicht te maken op voorwaarde dat er gelijke kansen komen. Ze kan zorgen voor kleinere klassen, scholen extra werkingsmiddelen geven of leerlingen die het financieel moeilijk hebben extra ondersteunen in het bekostigen van schoolvervoer, schooluitrusting, handboeken, computer en verplichte buitenschoolse activiteiten. Studiebegeleiding en ondersteuning zou een afdwingbaar recht moeten zijn. Dit geldt des te meer voor kinderen in een asielcontext. De uitgewerkte regelgeving geeft blijk van een beleid dat inspanningen doet om het recht op onderwijs voor deze kinderen te garanderen. De uitvoering van de regelgeving daarentegen laat een ander beeld zien. Kinderen in een asielcontext zijn het grootste slachtoffer van het capaciteitstekort. Komen ze Vlaanderen aan, dan moeten de medewerkers van het opvang netwerk, het ont-haalbureau of het LOP verschillende scholen opbellen. Meestal vangen ze bod. Kloppen gezinnen uit zichzelf aan bij een school, dan zijn hun kansen op onderwijs nog minimaler.

- Om de veiligheid van de ontwikkelingskansen van kinderen in armoede veilig te stellen moet Vlaanderen meer oog hebben voor **de ruimere context** waarin kinderen in armoede opgroeien. De bijzondere jeugdzorg gaat nogal snel over naar plaatsingen via gerechtelijke jeugdbijstand. Problemen van bestaanszekerheid worden al te vaak verward met problematische opvoedingssituatie. Wordt het geen tijd om nadrukkelijker van uit de ruimere leefsituatie en de financiële ondersteuning voor kinderen naar de veelheid van problemen bij kinderen en jongeren

in een armoedesituatie te kijken? Het lijkt ons wenselijk een selectieve kinderbijslag voor gezinnen met armoederisico in te bouwen. Basisvoorzieningen zoals kinderopvang schieten nog altijd te kort. Voor het Kinderrechtencommissariaat moet kinderopvang een basisvoorziening zijn, zoals het basisonderwijs. Ze moet beschikbaar, betaalbaar, bereikbaar, bruikbaar en begrijpbaar is. Verschillende doelgroepen moeten er terecht kunnen. Financiële en andere drempels moeten vermeden worden.

De Vlaamse overheid moet zich uitdrukkelijker engageren voor het jeugdwerk en dit niet alleen op korte termijn. Projecten die zich richten tot kinderen in jongeren in armoede lopen momenteel van 1 tot 3 jaar. De deelname aan sport, cultuur en andere vrijetijdsactiviteiten kan via een algemeen niet-stigmatiserend kortingsstelsel toegankelijker worden.

Tot slot is het belangrijk erop te wijzen dat steeds meer gezinnen kampen met schulden en te maken krijgen met **schuldbemiddeling**. We stellen vast dat in het wettelijk kader rond schuldbemiddeling kinderen zo goed als onzichtbaar zijn. Nergens verplicht de Wet de schuldbemiddelaar om uitdrukkelijk rekening te houden met de situatie van de kinderen in het gezin. Terwijl kinderen toch elke dag de concrete gevolgen van de beslissingen rond schuldbemiddeling dragen.

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt aandacht te hebben voor de kinderen in gezinnen met schuldbemiddeling. Het is belangrijk om in de procedures rond een collectieve schuldregeling concrete garanties te voorzien voor kinderen zodat hun recht op een menswaardig bestaan en ontwikkeling gerespecteerd wordt. Aandacht voor de positie van kinderen in een schuldsituatie hoort ook thuis in de versterking van de kwaliteitsvolle dienstverlening van de diensten voor schuldbemiddeling. Dat is een Vlaamse bevoegdheid.

8 Gezondheid en welzijn

De doelstellingen van het VAK op het domein van gezondheid en welzijn bestrijken een veelheid aan sectoren en thema's. De daaraan gekoppelde acties zijn soms heel concreet (zie bv. doelstelling 6.4 over bewegen en gezonde voeding), soms heel vaag (zie bv. 6.3 over adoptie en pleegzorg).

Het VAK besteedt heel wat aandacht aan een aangepaste sociale dienstverlening voor alle kinderen. Deze aandacht is meer dan gerechtvaardigd. De concrete acties ogen op het eerste gezicht wat versnipperd. Het Kinderrechtencommissariaat pleit voor de versterking van de rechtstreeks toegankelijke hulp op de eerste lijn, zo dicht mogelijk bij het 'voorveld' (onderwijs, jeugdwerk, straathoekwerking, opvoedingswinkels, telefonische of onlinehulpverlening) met andere woorden: buiten de Bijzondere Jeugdzorg. Dan vang je de jongeren op binnen hun eigen structuur en leefwereld. De overheid moet intersectoraal inzetten op die brede hulpverlening. Ze moet die uitbouwen, bekend maken en erover communiceren. Het moet voor kinderen, jongeren en hun omgeving duidelijk zijn wie hun eerstelijnsaanspreekpunten zijn.

Er is binnen het VAK ook heel terecht aandacht voor het fenomeen van de medicalisering van kinderen en jongeren. Het Kinderrechtencommissariaat ijvert ervoor om in de jeugdhulp de hulpvrager centraal te stellen. Aandacht voor het centraal stellen van de hulpvrager betekent dat de jongere moet kunnen rekenen op sterke rechtswaarborgen zodat zijn recht op inspraak gegarandeerd wordt. Het bete-

kent ook dat we de efficiëntie van hulpverlening moeten herdefiniëren. Vandaag houdt efficiënte hulpverlening in dat de hulpverlening vooraf gedefinieerde doelen binnen een vooraf bepaalde tijd realiseert. De werkwijze waarbij men de jongere centraal plaatst, is onderhevig aan versnellingen en vertragingen van het proces. Dat veronderstelt dat er voldoende tijd beschikbaar is. Dit alles moet het mogelijk maken om een meer contextuele aanpak in de jeugdzorg te realiseren.

Doelstelling 6.4 zet in op een meer evenwichtige voeding bij kinderen en jongeren. De concrete acties focussen hierbij op kinderen en jongeren zelf, maar evenzeer op de betrokkenheid van actoren uit hun directe omgeving, zoals huisartsen en de CLB's. Deze actoren zijn uiteraard heel belangrijk, maar het risico bestaat wel dat we het probleem van ongezonde voeding bij kinderen en jongeren op deze manier te sterk gaan pedagogiseren. Evenwichtige voeding nastreven is niet alleen zaak van kinderen en jongeren zelf en van hun naaste omgeving. Ook de voedingsindustrie speelt hierin een voorname rol. Het is daarom minstens even belangrijk om ook deze actor te responsabiliseren. Een interessant instrument hiertoe is de recent door de Gezinsbond voorgestelde kindnorm. Deze kindnorm draagt heel wat potentieel in zich dat tot op vandaag onderbenut blijft.

Opmerkelijke afwezig in het VAK zijn de kinderen en jongeren met een handicap. Het Kinderrechtenverdrag geeft kinderen met een handicap recht op bijzondere zorg, onderwijs en training om ze te helpen de grootst mogelijke zelfstandigheid te bereiken en een volwaardig leven te leiden (artikel 23 van het Kinderrechtenverdrag). Het Kinderrechtencommissariaat vraagt aandacht voor de lange wachtlijsten binnen de gehandicaptensector. Deze hypothekeken de rechten van kinderen en jongeren met een handicap. Tot op vandaag slaagt de overheid er niet in om een afdoend antwoord te geven op knelpunt dossiers. Er moet bijgevolg werk gemaakt worden van een transparant en rechtvaardig opnamebeleid binnen het hulpaanbod. Ook dienen de overheid en de betrokken overheidsdiensten een duidelijk antwoord te formuleren op de onduidelijke positie van minderjarigen met emotionele- en gedragsstoornissen die grenzen aan de drie sectoren: VAPH-werking, bijzondere jeugdzorg en psychiatrie.